

Nesměli jsme bydlet ani ve svém domě

06.11.2014

Rodina Čvančarů patří k nejstarším žijícím na Žižkově a před válkou patřila k průkopníkům české kinematografie. Kvůli tomu nezůstala ušetřena nepřízni nacistického a komunistického režimu, o čemž vypráví knížka Františka Čvančary Sejdeme se v Denveru.

Miroslav, expert na meziválečnou kinematografii, Jaroslav, uznávaný historik, a František, jehož životní cesty byly nejvíce spletené kvůli perzekuci československých komunistických úřadů, vzpomínali na nešťastnou dobu s nadhledem a humorem.

Nacházíme se v Kubelíkově ulici, kde rodina přebývá po několik generací. Žijete zde už od narození?

Miroslav: To ne. Dům koupila naše rodina roku 1934 od zkrachovalého prodejce cukrovinek, jehož zasáhla doba krize. Protože si vypůjčil finance od našeho otce a strýce a splácet to nemohl, nabídl jim tuto budovu. Nemovitost byla ale zatížena hypotékou.

Jak to vypadalo po válce? Dům vám byl odebrán?

Miroslav: Všichni jsme se oženili, ale neměli jsme kde bydlet. Podle tehdejších zákonů jsme nesměli bydlet ve svém domě.

František: Ale museli jsme splácet tu hypotéku. Komunisti nijak nespěchali zabavit domy zatížené úvěrem. Dům byl napsaný na nás, na děti. Hrozilo totiž, že otce zavře gestapo.

Miroslav: Protože platy byly malé, s bídou jsme mohli splácet tak 100 korun měsíčně. Z toho ale 70 korun šlo na úrok, dluh se vůbec nesnižoval. Tak jsme nabídli dům jako dar státu, jako nouzi v tísní. Oni neměli velký zájem. Ve skříni takových žádostí měli stovky. Po revoluci jsme zažádali o navrácení a uspěli jsme.

Váš otec a strýc provozovali několik biografů a vlastnili půjčovnu filmů. Kolik kin bylo kdysi na Žižkově?

Jaroslav: Tatínek tvrdil, že deset, ale my víme, že jich bylo sedm. Bylo zajímavé, že jsme se jeli kouknout na bývalé kino Kačerov, kde je nyní grafické studio. Jaké bylo překvapení, že podél stěn tam mají stále ty biografové sedačky.

Miroslav: Přírodní kino bylo v zahradě, která patřila domu, v němž žil Jaroslav Seifert. Půjčovna zanikla roku 1939.

Během války se vašemu otci podařilo odhalit, kde se ukrývá utajený filmový záznam o vypálení Lidic. Jak to tenkrát bylo?

Miroslav: Otec měl synovce, který se za války seznámil s jistou slečnou, jež byla zaměstnaná u kameramana Franze Tremly. Ta tátu jednou přivedla do kanceláře, když tam nikdo nebyl, a ukazovala mu fotografie z vypálených Lidic. Zároveň že její šéf má v trezoru celý film. Táta si to pamatoval a hned v květnu po válce o tom informoval příslušné úřady.

Jaroslav: Ten trezor se již nenacházel na tom samém místě v Paláci Lucerna, ale byl zadržován jinde. Klepáním ho objevili. Autentických záznamů bylo z té doby víc, ale většinou už byly cenzurované. Československý týdeník tam točil až později. Kdyby historici tomu věnovali více pozornosti, zjistili by

nesrovnalosti ve výpovědích kameramanů. Tento dokument byl přímo z 10. června a zvláštní je, že filmaři věděli již 8. června, co se stane s Lidicemi! Celá ta akce byla dopředu vymyšlená, protože z Berlína přicházely požadavky, jestli mají stopu po parašutistech, a tady nic. Pohlaváři se začali bát o svoje posty, a tak nařídili policejní provokaci.

Miroslav: Samotná exekuce ale natočená nebyla.

Po válce se rodině dobře nedařilo. Jak jste prožívali temné Františkovo období, kdy byl zavřený ve vězení v 50. letech a poté po roce 1968 emigroval do Kanady?

Miroslav: Pracoval jsem ve sdělovacích prostředcích, takže jsem poslouchal neustálé narážky, jestli mi mají důvěřovat. Ale hlavně srdečně jsme to nesli velmi těžce. Jednou za půl roku jsme dostali povolení k návštěvě.

Jaroslav: Mně bylo necelých deset a to prostředí na mě zapůsobilo těžce. Byť se k nám chovali během návštěvy ve vězení docela hezky.

Nikterých bývalých vizdů se dotknulo filmové zpracování Švandrlíkových *Ěrných baronů*, že je to neúcta k těm, co byli na vojně šikanováni kvůli tódnímu původu.

František: Švandrlík netvrdí, že je to skutečnost. Já proti tomu nic nemám

Jaroslav: Problém je jinde. Po převratu 1989 skutečně nevzniknul žádný film, který by realisticky popsal komunismus. Máme tu *Všichni dobří rodáci* nebo *Žert*, ale z jakéhokoli filmu, co jsem zatím viděl, mám pocit, že jsem žil celou dobu na Marsu.

František: Snad jen *Tmavomodrý svět* je dobrou reflexí. Ale v zahraničí to nikdo nepochopil. Bylo nejasně vysvětleno, proč doma týrají vlastní hrdiny.

Během křtu vaší knížky se promítal film o rodině čvančarů. Všiml jsem si, že se vám některé pasáže úplně nezamlouvají. Proč?

František: No těch zadků tam bylo moc... (*Na dobovém videu byli k vidění nazí kluci Čvančarovi – pozn. red.*)

Miroslav: A říkat celému národu, že otec se dal na pití nebo Frantův syn Tomáš má náběh na bezdomovectví, zaznít taky nemuselo.

František: V České televizi na dramaturgii ale řekli, že nějaká negace tam být musí. Ale jinak jsem spokojený.

Dokument zaujal dobovými pohledy na předválečný Žižkov. Kdy jste autentické záběry začali pořizovat?

František: První krátké záznamy vznikly již před válkou a točil je otec. Od 50. let jsme měli vlastní kameru, ale z nedostatku materiálu jsme točili už jen na 8mm film. Neměli jsme negativní materiál, ale jen pozitivní, který je nekvalitní. I za těch 5 metrů dlouhého filmu jsme byli rádi. Jinak by se vyhodil.

Westerny provázejí vaši rodinu celý život. Dokonce i název Františkovy knížky *Sejdeme se v Denveru* je přímou filmovou replikou.

Miroslav: *Pád rodu Daltonů* byl posledním americkým filmem v roce 1941, který se tu promítal. Poté všechny americké expozitury musely zmizet. Otec měl známého skladníka na Universal filmu ve Vodičkově

ulici, který mu zavolal, že se vše likviduje a bude se z toho vyrábět krém na boty. Na jaře 1942 jsme tam zašli a vybrali si *Pád rodu Daltonů*. Po částech jsme si ho pouštěli doma ve sklepě.

Jaroslav: Film nám utkvěl v paměti taky proto, že ač byl režim nacistický nebo komunistický, vždycky připravil naši rodinu o část majetku. Zatýkání otce a jiná perzekuce slídlů měla podobnost s dějem westernu. V tom filmu jsme se viděli.

František: A dopadlo to s námi i tak, že jsme se všichni tři v Denveru letos v červnu sešli. Proto ten název.

Závěr vaší právě vydané knížky nekončí úplně optimisticky. Františku, proč jste zklamaný z české společnosti?

František: Hlavně z postoje k radaru. Co jsme to za spojence? My sami nadáváme, že nás v Mnichově zradili, ale sami se nechováme o moc líp. Po někom chceme ochranu, ale když přijde na lámání chleba, vykrucujeme se. To je zbabělé.